

ATEŞTEN GÖMLEK

S Ö Z L Ü Ğ Ü

H A L İ D E F E D İ B B A R D I V A R

Sözlük

A

abus:	Asik suratlı, somurtkan (kimsel)
acul:	Hızlı, çabuk
adali:	Kasları iyi gelişmiş, adaletli, kaslı
addetmek:	Saymak, öyle kabul etmek, öyle olduğunu bilmek
adem:	Yokluk
adem-i itimat:	Güvensizlik
aksülamel:	Tepti, reaksiyon
alenen:	Açıkça, açık olarak, herkesin gözü önünde
alil:	Hastalıklı, sakat
âmîl:	Etken, etmen, sebep
anasır:	Uruslar
ânât:	Anlar, hürâs
anut:	İnatçı, ayak direyici
arz:	1. Sunma 2. Yeryüzü
arz-ı sadakat:	Bağlılık yemini
ateşin:	Ateşli, coşkun
ati:	Gelecek

avarız:	Engbeler, engeller, tümsekler, yüzey b�qimleri
avdet:	Dönüş, geri gelme
�gan:	Seçkinler
azim:	Büyük
B	
b�rid:	Soğuk
bedbin:	K�t�msiz, kararsız
behemehal:	İster istemez, mutlaka
beşerî:	İnsanoğlu ile ilgili
be-tahsis:	Hususiyle
beyaban:	G�l, sahra
beyanname:	Bildirge
bihaber:	Habersiz
bil-iltizam:	Bile bile, bilerek ve isteyerek
bil-vasita:	Birinin aracılığıyla, doğrudan doğruya olmayarak
b�ruh:	Cansız
bitap:	Bitkin, yorgun
bülent:	Yüksek, yüce
b�rudet:	Soğukluk

C-G

cebenüt:	Acımasız, merhametsiz, zorba
cehd:	Gabalama, gayret, çalışma
cenup:	Güney
cerahat:	Yara, irin
cihet:	Yön
cözi:	Pek az
cırağ:	Mum, kandil, lamba gibi ışık aracı; ışık

D-E

daraban:	(Halp için) Vurma, vuruş, atış
delalet etmek:	Göstermek, anlatmak
deruni:	Gönülden, içten
efrad-ı millet:	Milletin fertleri
efsunlamak:	Büyölemek, büyü yapmak
ehram:	Piramit
emr-i yevmi:	Gönlük emir
endişe-nâk:	Endişeli, kaygılı
enmüzeç:	Numune, örnek
erkân-ı harp:	Kurmay

eser-i hayat:	Yaşam izi
esir:	Eter, hava
esvap:	Giyisiler
esgâl:	Şekiller, biçimler
ezeliyet:	Başlangıçsızlık

F-G

faraziyyât:	Varsayımlar
fart-ı nezaket:	Aşırı nezaket
feveran:	Fıskırma, kaynama
gadr:	Hainlik, vefasızlık
galiz:	Kaba ve çirkin, iğrenç
gayr-i kabil:	Mümkün ve kabil değil, imkânsız
gayri muntazam:	Düzensiz
gayr-i müsellaḥ:	Silahsız
gayr-i şuurî:	Şuursuz
gayr-i vazih:	Anlaşılmaz, kapalı, örtülü
gayri ihtiyârî:	İstemeksizin, düşünmeden, elinde olmayanak
gayritabii:	Doğa dışı, doğaya aykırı
gayz:	Öfke, hınc

H

hadim:	Hizmet eden
hâile:	Gök acıklı olay , trajedi
haki:	Yeşile çalar toprak rengi
hakkısöküt:	Susmalık , sus payı
hâk-sâr:	Toz toprak içinde kalmış
hâlâf:	Birinin ardından gelip onun makamına geçen kimse
hatime:	Son , sonsöz
havali:	Gevre , dolay
hayalât:	Hayaller
heyula:	Zihinde tasarlanan korkunç olay
humret:	Kırmızılık , kızılık

i

icabât:	Gerekler , gerekenler
icbar:	Zorlama
ihata etmek:	Gevirmek , gevrelemek
ihzas etmek:	Sezdirmek , ima etmek
ihtilâc:	Girpinme
ihtilâf:	Ayrılık , anlaşmazlık
ihtimam:	Özen

K-L

ka'r:	Derinlik, dip
kadir:	Gözü, gözü yeter
kâil:	İnanmış, akli yatmış
kani:	Kıanmış, inanmış
kati:	Kesin
kavi:	Dağanklı, göçlü, zorlu
kemal-i itina:	Aşırı özen
kemal-i lakaydı:	Tam bir kayıtsızlık
kesafet:	Sıklık, yoğunluk
kesel:	Gevşeklik, tembellik
keşp etmek:	Kazanmak, elde etmek
kitaât:	Asker birlikleri
kıtâl:	Kılık
kisve:	Çap
kutr:	Kutsallık
kutsiyet:	İlahi, tanrısal
küffat:	Kafirler

İhtizaz:	Titreşme, titreşim
ilka etmek:	Telkin etmek, ilham etmek
ihthak etmek:	Katılmak
iltizam etmek:	Gerekmek, gerektirmek
imtisal:	Numune kabul etme
incizap:	Gekme, çekilme
inhimak:	Bir şeye aşırı düşkünlük gösterme, kapılma
inhina:	Eğilme, bökülme
inikas:	Yansıma, yansı
İnkışaf:	Aşağı çıkma
İntişar:	Yayılmak
İntizar:	Bekleme, gözleme
İnzımar etmek:	Eklenmek, ulanmak
İptidâi:	İlkel
İptila:	Düşkünlük
İstifham:	Soru
İstihfaf:	Küçümseme, hor görme, hafifseme
İstihza:	Gizli veya ince alay

M

mahafil:	Toplantı yerleri , oturulup görülecek yerler
mahbes:	Hapishane
mahruti:	Konik
mahuf:	Korkulu, tehlikeli
malul:	Sakat, hasta
mamuf:	Bayındır, imar edilmiş
masun:	Korunan, korunmuş
mayfi:	Sıvı
mebde:	Baş, başlangıç
mebhut:	Şaşkın, sersem
muharata:	Korku verici durum, tehlike
mebzul:	Bol, çok
mecruh:	Yaralı, yaralanmış olan
mecrûhîn:	Yaralılar
mefkûre:	Ülkü, ideal
mehib:	Heybetli, azametli, korkunç

N

nadim:	Yaptığı bir davranıştan pişmanlık duyan, pişman
nafiz:	Sözö geçen, etkili olan
namdar:	Ünlü
namütehani:	Sonsuz, ucu bucağı olmayan
nazar - i dikkat:	Dikkat bakışı, dikkatli bakma
nazil:	İnen
nebat:	Bitki
nedamet:	Pişmanlık
netayiq:	Sonuçlar
nev:	Geçit, sınıf
nîkbin:	İyimser
nim:	Yarı
noktainazar:	Görüş, görüş açısı
nümayiş:	Gösteriş
nümayişkâr:	Gösterişçi

P-R

payansız:	Sonu olmayan
perestîş:	Aşırı bağıllık

perhizkâr:	Perhiz yapan, perhize uyan
rahim:	Rahmet sahibi, acıyan
rakik:	İnce, narin
rakit:	Durgun
rasanet:	Sağamlık, dayanıklılık
rasin:	Sağlam
raşet:	Titreşis, ürkme
rengin:	Renkli, boyalı
ricat:	Geri çekilme
rikkat:	İncelik, naziklik
rüesa:	Başkanlar
rüyai:	Rüyaya dair
rüyet:	Görme

S

sabûr:	Gök sabırlı
sadme:	Çarpma, vurma, sarsıntı
safdil:	Kolayca aldatılan, saf
saffet:	Temizlik, arılık
safha:	Evre

Sahra:	Göl
salim:	Esen, salim
Sâmit:	Susan
sarahat:	Akık, belli, anlaşılır olma durumu
sari:	Bulaşıcı
satih:	Yüz, gözey
sayha:	Bağır, ağılık
sebab:	Direnme, aynı şeyde ısrar etme
sebzevat:	Sebzeler, zerzevat
sefahat:	Zevk ve eğlenceye düşkünlük, uçarılık
selim:	Elçilik
serab:	Doğru, dürüst, kusursuz.
sergüzeşt:	Serüven, macera
serkez:	Kafa tutma, baş kaldırma
sertabip:	Baş hekim
seyyal:	Akışkan
sihiye:	Sağlık işlerinin tümü
sumût:	Susma, sükût
sükân:	İkamet edenler, oturanlar

Ş

şahika:	Doruk , zirve
şaki:	Haydut , eşkiya
şarki:	Doğuya ilgili doğuya özgü olan , doğu
şayan-ı dikkat:	Dikkate değer
şayan-ı hayret:	Hayret edip şaşılacak şey
şayan-ı hürmet:	Hürmet edilecek
şayan-ı kabul	Kabul görecektir
şerare:	Kıvılcım , çakım
şifahi:	Ağızdan , sözlü
şimali:	Kuzey
şua:	Işın
şule:	Alev , yalım
şuuri:	Bilinçli

T

taabbüd:	Tapma, tapınma
tâbi:	Bağı
taaccüp etmek:	Hayrete düşmek , hayrette kalmak
taalluk etmek:	İlgili bulunmak , ilgili olmak
taassup:	Bağnazlık
tahaffuz:	Sakinme, korunma

tahkîr etmek:

Aşâğılatmak, onur kırmak

tahrîk etmek:

Kışkırtmak

tahrîrat:

Yazı, resmi mektup

takallüs:

Büzüşme, kasılma

tahavvül:

Bir durumdan başka bir duruma geçmek

tahâşşüt:

Yığılma, birleşme, yığınık

takarrür etmek:

Kararlaşmak, kararlaştırmak

takdis etmek:

Mübarek, kottu, aziz kılmak, kutsamak

U-V

umk:

Derinlik

umum:

Bütün, herkes

uzviyeti:

Organizma

vakayi:

Olaylar, vakalar

vakfetmek:

Adamak

vasil olmak:

Ulaşmak, varmak

Y-Z

yeis:

Umutsuzluktan doğan karamsarlık

yeknesak:

Biteviye, tekdüze

zabitan:

Subaylar

zahir:

Dış yüz, görünüş

Kaynakça

Halide Edib Adivar - "Ateşten Gömlek" kitabı

